

Taper vi naturmangfold i skog?

Det er et tankekors at skogbrukets målrettede innsats for å bedre miljøtilstanden i skog i praksis fører til at vi får flere arter på rødlista. Det er et ytterligere paradoks at miljøorganisasjonene så bruker antall rødlistearter i sin argumentasjon for at det i dag ikke drives et bærekraftig skogbruk.

Tekst: Hans Asbjørn Kårstad Sørli, Norges Skogeierforbund

I året som gikk kom det flere stortingsmeldinger som tok for seg skogbruk og naturmangfold.

Ved behandlingen av både stortingsmelding om naturmangfold og skogmeldingen, som begge kom i fjor, er flere miljøorganisasjoner lite nådige i sin kritikk av dagens skogbruk. De hevder at flere arter i skog sliter og at vi må øke skogvernet for å stanse tapet av naturmangfold.

Begrepet «stanse tap av naturmangfold» er adoptert fra konvensjonen om biologisk mangfold, som er en global avtale med mål om å ta vare på det biologiske mangfoldet og bruke biologiske ressurser på en bærekraftig og rett-

ferdig måte. De fleste land i verden har nå forpliktet seg til et mål om å stanse tapet av naturmangfold innen 2020.

ER DET RIKTIG AT VI TAPER NATURMANGFOLD som følge av dagens skogbruk?

Skogen i Norge har over lang tid vært preget av menneskelig aktivitet. Dette har påvirket, og påvirker også i dag, det biologiske mangfoldet i skog. Beskrivelser og målinger av skogen ved inngangen til forrige århundre viste at skogen var glissen med få store trær og liten andel sammenhengende gammel skog. Utnyttelsen av døde trær til brensel gjorde at det også var få døde trær i skogen.

Agnar Barth, professor i skogskjøtsel, skrev i 1916 et advarende innlegg i Tidsskrift for norsk skogbruk. Tittelen lød «Norges skoger med stormskridt mot undergangen».

Barth slo fast at «Alle skogkyndige i vort land har forlengst været klar over, at skogens tilvekst ikke på langt nær dekker den årlige hugst». Debatten som fulgte førte til at Stortinget opprettet Landsskogtakseringen i 1919. Siden den gang er det gjennomført 10 takster. Den siste oppdateringen kom i 2015.

”

Edelløvs skogen utgjør bare om lag 1% av Norges skogareal men huser om lag en tredjedel av de skoglevende artene på rødlista.

Rosenkjuke er en nær truet (NT) kjuke, knyttet til eldre, dødved-rike granskoger. Bildet er arrangert. Foto: © Bård Bredesen/Naturarkivet.no

DEN INTENSIVE UTNYTTELSEN AV SKOGRESSURSENE fram mot forrige århundreskifte førte til at det var lite av livsmiljøer for mange skoglevende arter knyttet til døde trær og gammel skog, mens den plukkhogde åpne skogen ga gunstige forhold for lyskrevende arter.

Skogtilstanden ved overgangen til forrige århundre kan derfor ha vært en barriere for flere arter, hvor det ikke kan utelukkes at vi tapte artsmangfold.

Siden den gang viser systematisk overvåkning av skogtilstanden at det har blitt, og stadig blir, mer av livsmiljøer som er viktige for biologisk mangfold i skog. For eksempel har mengden død ved mer enn firedoblet seg siden de første målingene. Det har også blitt mer gammel skog, flere grove trær og mer lauvskog.

World Wildlife Foundation (WWF) skriver i sitt innspill til statsbudsjettet for 2017 at «Halvparten av de utrydningstrua artene lever i skog og sliter i mangel på gammel skog med gamle og døde trær»

SLITER SKOGARTENE på tross av at de får stadig bedre livsvilkår?

Det enkle svaret er nei. I tillegg til den positive utviklingen i livsmiljøer, viser også de siste rødlistene en klar positiv utvikling for mange av de truede skoglevende artene.

“

Fra rødlista i 2010 til 2015 har:

177 arter gått ut av rødlista

349 skoglevende arter på rødlista fått en lavere truethetsstatus, mens 117 arter har fått en høyere

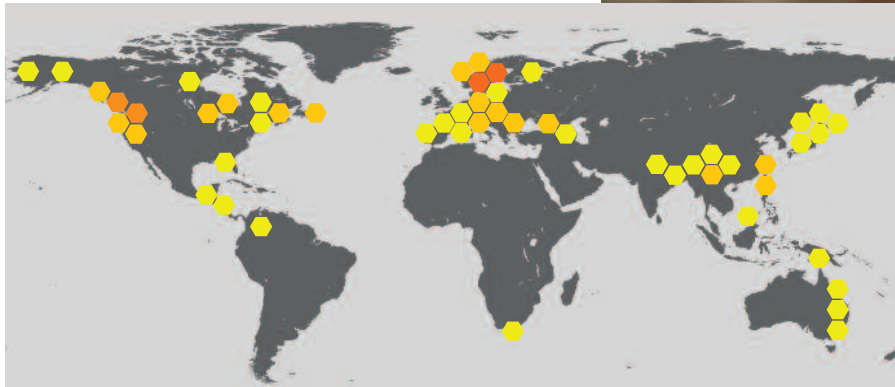
134 arter ikke lenger status som truet på rødlista

101 nye rødlistete skoglevende arter kommet inn på rødlista. Av disse er 77 nyoppdaget for landet.

Mange av de rødlista artene har havnet på lista fordi de av ulike grunner er naturlig sjeldne. For mange av de 1122 artene som nå er vurdert som truet, vil derfor ikke økt skogvern eller skjerpede miljøhensyn nødvendigvis kunne endre deres status på rødlista. ➔

Fotografiet er tatt i forbindelse med de store Femundsdriftene i åra 1904-1905. For hundre år siden var skogen glissen, etter intensiv hogst av tømmer til sagbruksindustrien helt siden 1600 tallet. Det var ingen planting av ny skog og det aller meste av de døde trærne var brukt til brennved. Foto Norsk Skogmuseum.

Kartet viser dokumenterte funn av huldrestry i databasen til global biodiversity information facility. www.gbif.org.

MANGE ARTER I SKOG ER VANLIGE, som gran, bjørk og blåbær.

Det er i den lange halen av sjeldne arter vi finner arter som av ulike grunner er fåtallige. Felles for alle disse artene er at de ut fra kriteriene for rødlisting med stor sannsynlighet vil havne på Norsk rødliste for arter, med en risiko for å forsvinne fra norsk natur.

Det kan være:

arter som i Norge er **i kanten** av sitt hovedutbredelsesområde sør, øst eller vest for Norge og derfor er sjeldne.

arter som er **fåtallige** fordi de har spesielle krav til livsmiljø, ofte i kombinasjon med god spredningsevne. Disse artene kan kalles naturlig sjeldne.

arter som **nylig er innvandret**, og i en periode ofte vil være fåtallige og derfor ha en risiko for å forsvinne.

arter som har fått **redusert sin populasjon** eller leveområde som følge av endring i klima, konkurranse med andre arter, sykdom eller menneskelig påvirkning.

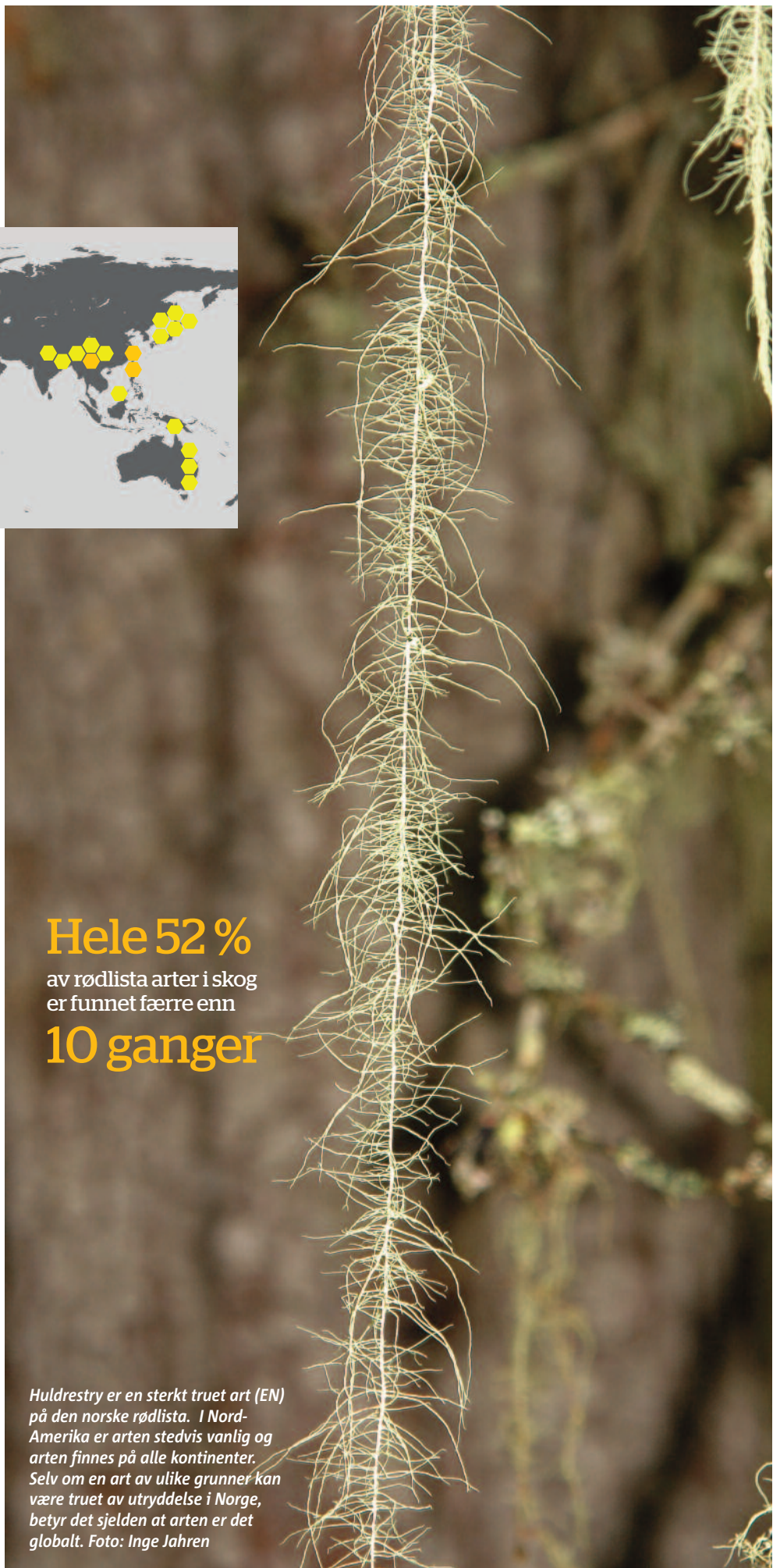
EDELLØVSKOGEN ER ET EKSEMPEL på en skogtype som har sin hovedutbredelse sør for Norge.

Selv om edelløvscoogen er utbredt over store deler av Europa, utgjør den i Norge bare om lag 1 % av skogarealet. Det gjør at mange av artene knyttet til edelløvscoogen er, og vil være, sjeldne i Norge. Disse artene utgjør så mye som en tredjedel av de skoglevende artene på rødlista.

Det er i dag liten skogbruksaktivitet i edelløvscoogen og omdisponering av arealer til andre formål enn skogbruk er dermed den viktigste negative påvirkningsfaktoren for artene som lever her.

MANGE ARTER ER NATURLIG SJELDNE fordi de er litt sære i valg av livsmiljø. Denne egenskapen er ofte kombinert med god evne til å spre seg til nye områder med egnet livsmiljø.

Mange sopp- og lavararter formerer seg ved å spre tusenvis av små sporer med vinden og er bare avhengig av at noen få av disse treffer riktig livsmiljø. Det gir rom for at disse artene kan være svært spesialiserte i konkurranse med andre arter, men det gjør også at mange forekommer så sjeldent

Hele 52 %
av rødlista arter i skog
er funnet færre enn
10 ganger

Huldrestry er en sterkt truet art (EN) på den norske rødlista. I Nord-Amerika er arten stedvis vanlig og arten finnes på alle kontinenter. Selv om en art av ulike grunner kan være truet av utryddelse i Norge, betyr det sjelden at arten er det globalt. Foto: Inge Jahren

”

Av de 2142 skoglevende artene på rødlista er det bare 29 arter som har mer enn 25 % av sin globale utbredelse i Norge

“

at de havner på rødlista.

Sopp- og lavarter utgjør til sammen hele 59 % av de truede skoglevende artene på rødlista for 2015.

EN BEDRING I LIVSMILJØENE som vi har hatt de siste hundre år har, sammen med det målrettede miljøarbeidet i skog de siste 15 årene, økt sannsynligheten for at nye arter kan etablerer seg i Norge. Det gir også økt sannsynlighet for at arter som er svært sjeldne blir mer vanlige og derfor oppdages.

På rødlista for 2015 er så mye som 77 nyoppdagede arter tatt inn. Det har blant annet blitt flere sopparter og flere fuglearter. Mange av de nye artene er direkte eller indirekte knyttet til livsmiljøet død ved, som er mer enn firedoblet de siste hundre årene.

DET ER ET TANKEKORS at skogbrukets målrettede innsats for å bedre miljøtilstanden i skog i praksis fører til at vi får flere arter på rødlista. Det er et ytterligere paradoks at miljøorganisasjonene bruker antall rødlistearter i sin argumentasjon for at det i dag ikke drives et bærekraftig skogbruk.

For de nyoppdagede artene er det vanskelig å skille mellom arter som hele tiden har vært her, men som ikke tidligere har vært oppdaget, arter som har kommet tilbake med bedringen i miljøtilstanden, eller arter som sakte men sikkert har kommet seg til Norge etter siste istid. Felles for alle er at de i en periode ofte vil være fåtallige og ha stor sannsynlighet for å havne på rødlista.

AV DE TRUETE ARTENE på den norske rødlista for 2015 er det bare 29 arter som er vurdert til å ha mer en 25 % av sin globale utbredelse i Norge. Av disse er det bare to arter, trøndertorvmose og osloslørsopp, som hittil ikke er funnet noe annet sted verden.

Disse artene er godt kartlagt og ivaretatt som henholdsvis prioritert art og i utvalgt naturtype (kalk-lindeskog) etter naturmangfoldloven. Det vil si at de aller fleste av Norges 26.000 arter har sin hovedutbredelse utenfor Norge.

Selv om arter kan ha forsvunnet fra Norge som følge av tidligere tiders intensive utnyttelse av skogressursene, betyr det ikke at de har forsvunnet for godt. De aller fleste arter vil over tid finne veien tilbake til sine livsmiljøer.

SELV OM ANDELEN TRUETE ARTER I SKOG (8,9 %) er mindre enn for øvrige økosystemer (11,3 %), sier hverken andel eller antall rødlistearter mye om miljøtilstanden. Det er først og fremst utviklingen over tid som kan si oss om vi driver et bærekraftig skogbruk, og utviklingen i Norge er positiv.

Den positive utviklingen i livsmiljøer for arter i skog og den pågående innvandringen av arter etter siste istid, gjør at vi har et økende artsmangfold i skog. Med et aktivt skogbruk blir det unektelig mindre av noen livsmiljøer, som for eksempel død ved og gamle trær - sammenlignet med en tenkt naturtilstand uten mennesker.

Grunnet skoghistorikken i Norge har arter som var avhengig av disse livsmiljøene enten tilpasset seg eller forsvunnet, mens noen har kommet tilbake etter en forbedring i miljøtilstanden.

DET ER TEORETISK MULIG å øke artsmangfoldet ytterligere ved å la en stor andel av skogen stå urørt.

Spørsmålet knyttet til en slik målsetting vil da ikke være hvilke virkemidler som skal til for å stanse tapet av naturmangfold, men hvor mange milliarder kroner vi er villig til å betale for hver ny art.

Magasinet Skog vil, med hjelp fra fagmiljøet i Norges Skogeierforbund, forsøke å belyse noen aktuelle spørsmål knyttet til biologisk mangfold i skog. Dette er andre artikkel i serien. Hans Asbjørn Kårstad Sørli er rådgiver på skog og miljøspørsmål i Norges Skogeierforbund.

Artsmangfold i skog

Artsmangfoldet i skogen er stort. Det finnes ca. **26.000 kjente arter** knyttet til skogen i Norge. Det utgjør ca. **60 prosent** av artene som er oppdaget her til lands.

Av disse er **2142** av de skoglevende artene på rødlista for arter i 2015 og **1 122** arter har fått status som truet. Det vil si at de er vurdert som sårbare, sterkt truet eller kritisk truet.

Artsmangfoldet er, og har alltid vært, dynamisk. Det vil si at nye arter etablerer seg, mens andre arter har en naturlig risiko for å forsvinne fra norsk natur. Forskning på fordeling av rødlistearter viser at rødlisteartene er spredt ut over hele skogarealet og at en høy andel av dagens skogbestand har én eller flere forekomster av rødlistearter. **S**

logosol.no

Tiden er inne for å kjøpe eget sagbruk!

SOLOSAG M8
fra 19.800,-

BÅNDSAG
fra 43.800,-

SE FILM
logosol.no

INDERØY - SANDEFJORD
Tlf. 47 87 50 00 - www.logosol.no

LOGOSOL
ekte treglede

Alle priser eks mva

VESTVIK REKLAME AS